

سازمان تأمین اجتماعی و وزارت رفاه

تأمین اجتماع به کجا می‌رود؟

مشکلات تأمین اجتماعی را در کشورمان دریابیم.

سازمان تأمین اجتماعی یک سازمان بیمه‌گر بوده که مأموریت اصلی آن پوشش کارگران مزدگیر و حقوق‌بگیر (به صورت اجباری) و صاحبان حرف و مشاغل آزاد (به صورت اختیاری) است. جمعیت تحت پوشش این سازمان حدود ۷/۱ میلیون نفر بیمه شده و یک میلیون نفر مستمری بگير است که با در نظر گرفتن افراد خانواده بیمه شدگان، جمعیت تحت پوشش این سازمان برای ارائه خدمات درمانی، بیمه‌ای و بازنشستگی به بیش از ۳۵ میلیون نفر می‌رسد. مهمترین تعهدات و خدمات سازمان تأمین اجتماعی شامل حمایت در برابر حوادث، بیماری‌ها و بارداری (سرویس‌های

درمانی)، مستمری بازنشستگی، مستمری از کار افتادگی، مستمری بازماندگان، مقرری بیمه بیکاری، غرامت دستمزد ایام بیکاری، پرداخت هزینه‌ها و وسایل پزشکی و توانبخشی و کمک هزینه ازدواج (برای افراد واجد شرایط) می‌شود. بخش عمده منابع مالی این سازمان از محل وصول حق بیمه‌ها (با مشارکت بیمه شده و کارفرما) تأمین می‌شود و متکی به منابع دولتی نیست. تکیه‌گاه اصلی این سازمان، مشارکت سه‌جانبه کارفرمایان، بیمه‌شدگان و دولت در عرصه‌های مختلف سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری‌های کلان و تأمین منابع مالی است. تأمین اجتماعی سازمانی است که اگر چه ساختمان مرکزی آن با بنایی قدیمی، همسایه دیوار به دیوار وزارت کار در خیابان آزادی است، اما با مدیریت بر بزرگترین بنگاه اقتصادی کشور، یعنی صندوق سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (شستا)، ساختمان‌هایی مدرن را در خیابان‌های بالای شهر در اختیار دارد.

کشمکش‌های مدیریتی

این روزها سازمان تأمین اجتماعی حال و روز مساعدی ندارد. اگر چه مسؤولان این سازمان به اتفاق بالا دستی‌هایشان در وزارت رفاه تمایلی چندانی به اظهار نظر پیرامون این موضوع ندارند و اذعان داشته‌اند این سازمان دیگر پولدار نیست، اما هنوز زیر بار وجود بحران در این سازمان نمی‌روند.

سال گذشته به طور قطع سال پُرحاشیه‌ای برای تأمین اجتماعی بود. بخشی که جنجال فراوانی هم به دنبال داشت، ماجرای اصلاح اساسنامه سازمان تأمین اجتماعی بود. در اساسنامه قبلی سازمان، رییس جمهور، رییس شورای عالی تأمین اجتماعی بود و وزیر رفاه هیچ دخالتی در امورات این سازمان نداشت. در واقع بر طبق اساسنامه مذکور، تأمین اجتماعی عملاً از وزارت رفاه جدا شد.

کشمکش‌های یک ساله بر سر تغییر این اساسنامه ادامه داشتند تا این که در اواخر اسفند سال گذشته با اصلاح ماده ۱۱۳ قانون مدیریت خدمات کشوری، بار دیگر این سازمان زیرمجموعه وزارت رفاه شد. لذا پس از این، وزیر مربوطه در برابر مراجع قانونی پاسخگو خواهد بود. با این حال، با گذشت نزدیک به ۳ ماه از سال جدید، اقدامی برای اجرایی شدن این قانون صورت نگرفته است.

ایزدخواه، معاون سابق حقوقی و پارلمانی سازمان تأمین اجتماعی، با اشاره به روند تصویب قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی می‌گوید: در سال ۸۳ مرکز پژوهش‌های مجلس، پژوهشی پیرامون چگونگی بهبود نظام تصمیم‌گیری در سازمان انجام داد که نتیجه آن تصویب قانون ساختار نظام جامع رفاه و تشکیل وزارت رفاه بود. بر اساس قانون جدید، هر چند قرار بود سازمان تأمین اجتماعی به نحوی از سیطره مطلق دولت بیرون آید تا اثرگذاری دولت در آن کمتر شود، ولی به اعتقاد کارشناسان حوزه سلامت و رفاه اجتماعی، وزارت رفاه در دولت نهم از یک وزارتخانه محوری به وزارتخانه‌ای حاشیه‌ای تبدیل شده بود. این وزارتخانه مدت‌ها یا وزیر نداشت یا دولت، خودش وزیر را برکنار کرد. این بی‌برنامگی و همچنین استخدام افرادی که تخصص‌های لازم را نداشتند منجر به این شد که بزرگترین و محوری‌ترین سازمانی که وابسته به وزارت رفاه است، همواره دچار چالش و تغییرات متعدد مدیریتی شود.

شاید یکی از مهمترین موضوعاتی که در ارتباط با سازمان تأمین اجتماعی مطرح می‌شود، در نگاهی خوشبینانه، بحران مالی است، چرا که بدهی ۲۰ هزار

میلیارد تومانی دولت به تأمین اجتماعی گریبان این سازمان را گرفته است. مطابق آمار اعلام شده از سوی مسؤولان مربوطه، تا پایان سال ۸۷ مجموع بدهی دولت به تأمین اجتماعی ۱۴ هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان بود که این رقم تا آخر سال ۸۸ به رقمی نزدیک به ۱۹ تا ۲۰ هزار میلیارد تومان رسیده است؛ رقمی که مشخص نیست از کجا و چگونه به تأمین اجتماعی پرداخت خواهد شد.

از سوی دیگر، نبود ساختار اداری و مدیریتی منسجم و کارآمد، مسأله‌ای است که وزیر رفاه نیز به آن اذعان دارد. صادق محصولی در اواخر فروردین امسال و در حاشیه برنامه هفته سلامت، درباره مشکلات مالی سازمان تأمین اجتماعی و بدهی آن به مراکز درمانی گفت: قرار بود موضوع بدهی بیمه‌ها از طریق منابع دولت تأمین شود، اما به دلیل نبود ساختار اداری مناسب، این موضوع عملیاتی نشد.

دکتر بشیر خالقی، عضو کمیسیون بهداشت و درمان مجلس شورای اسلامی، در پاسخ به این سؤال که آیا معتقدید وزارت رفاه در پرداخت سهم خود از هزینه‌های درمانی قانون شکنی می‌کند، این چنین پاسخ می‌دهد: متأسفانه تأمین اجتماعی به صورت خودمختار و جدا از وزارت رفاه عمل می‌کند. در واقع وزارت رفاه به یک وزارتخانه کوچک تبدیل شده که فقط مسؤلیت سازمان بهزیستی و سازمان بیمه خدمات درمانی را بر عهده دارد.

بدهی و بدقولی

بدحسابی تأمین اجتماعی باعث شده مشکلات مالی تشدید شوند. اکثر بیمارستان‌های طرف قرارداد و تحت پوشش با ۷ تا ۸ میلیارد تومان بدهی انباشته مواجه‌اند و تنها راه برای کاهش این بدهی‌ها، پرداخت بدهی بیمه‌ها به بیمارستان‌ها است. البته بیمه‌ها می‌گویند با ۱۹ هزار میلیارد تومان کسری بودجه در سال ۸۹ مواجه هستند و معاونت راهبردی ریاست جمهوری قرار است ۱۲ هزار میلیارد تومان از این کسری اعتبار را تأمین کند، ولی هنوز این بودجه تأمین نشده است. به هر حال نحوه عملکرد فعلی سازمان تأمین اجتماعی با وظایف و کارکردهای تعریف شده‌اش چندان رضایت‌بخش نیست. ایزدخواه، راه برون‌رفت از چالش‌های پیش روی سازمان را بازگشت به قانون و اجرای بی‌کم و کاست آن می‌داند. معاون سابق حقوقی و پارلمانی سازمان تأمین اجتماعی معتقد است: گام نخست برای اداره بهینه سازمان تأمین اجتماعی پایبندی به قانون است. وی اجرای صحیح طرح هدفمند کردن یارانه‌ها - به خصوص در وزارت رفاه و سایر دستگاه‌های مربوطه - و برقراری تعامل هماهنگ و هدفدار میان سازمان، وزارت رفاه، دولت و مجلس را مشروط بر وجود یک مدیریت قوی و کارآمد دانسته است. ■